

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан запровадження вітчизняними закладами освіти дистанційних курсів навчальних дисциплін. Розглянуто потенційні можливості науково-педагогічних працівників щодо розробки власних навчально-методичних матеріалів, придатних для реалізації в середовищі дистанційного навчання. Запропоновано план впровадження дистанційного навчального курсу.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології навчання, дистанційний курс навчальної дисципліни, планування впровадження дистанційного курсу.

Анотація. В статье проанализировано современное состояние внедрения отечественными учебными заведениями дистанционных курсов учебных дисциплин. Рассмотрены потенциальные возможности научно-педагогических работников относительно разработки собственных учебно-методических материалов, пригодных для реализации в среде дистанционного обучения. Предложен план внедрения дистанционного учебного курса.

Ключевые слова: дистанционное обучение, информационно-коммуникационные технологии обучения, дистанционный курс учебной дисциплины, планирование внедрения дистанционного курса.

Annotation. The modern state of introduction domestic educational establishments of the controlled from distance courses of educational disciplines is analysed in the article. Potential possibilities of faculty are considered in relation to development of own educational materials, suitable for realization in the environment of the controlled from distance teaching. The plan of introduction of the controlled from distance educational course is offered.

Keywords: Distant learning, information-communication technologies of learning, distant course, planning of implementation of a distant course.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку навчально-виховних систем практично усіх країн світу вже неможливо уявити без активного використання в процесах навчання інформаційно-комунікаційних технологій. При чому спектр їх застосування постійно розширюється, нерідко перетворюючись у домінуючу навчальну технологію. Саме позиції домінанти посідають інформаційно-комунікаційні технології в дистанційному мережево- та комп'ютерно-опосередкованому середовищі навчання.

В умовах вітчизняної та багатьох закордонних системах освіти ми помічаємо неоднозначне ставлення до дистанційного навчання та його можливостей для підготовки фахівців різних рівнів. Приміром, в Україні та в багатьох країнах близького зарубіжжя ще до сих пір практично відсутнє законодавство, яке надало б дистанційному навчанню відповідного статусу. Хоча у тих же США дистанційне навчання дає змогу одержати громадянам різних країн повноцінну вищу освіту. Проблеми впровадження цієї форми навчання також пов'язують із охопленням територій з нерівномірною щільністю населення, з часом, нестачею коштів [1] тощо. З іншого боку - чимало дослідників вказують на недостатню навчальну взаємодію між викладачем та студентом, загрози виникнення плагіату, недосконалість навчальних матеріалів і ін. [2, 3].

У той же час переважаюча більшість корифеїв світової педагогічної думки та багато вітчизняних дослідників виказують позитивне ставлення до можливостей дистанційного навчання. Бо в сучасному розумінні дистанційне навчання являє собою цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за педагогічними та інформаційними технологіями [4, с. 6], з притаманними йому гнучкістю, модульністю, далекодією, асинхронністю, масовістю, рентабельністю тощо [4, с. 9]. Воно є потужним засобом формування інтелектуального потенціалу нашої країни, придатним до адаптування вітчизняної системи освіти до міжнародних стандартів.

Більше того, елементи дистанційного навчання діалектично вплітаються в навчальний процес найрізноманітніших освітніх інституцій, які у своїй практиці використовують традиційні форми навчання. Проявляється це через підготовку студентів до семінарських і практичних занять, коли в пошуках необхідної інформації вони аналізують навчально-прикладні джерела, розміщені в мережі Інтернет. Чимала кількість науково-педагогічних працівників здійснюють поточне консультування студентів через канали електронної пошти чи мобільного зв'язку. Все це та багато іншого є засобами дистанційного навчання.

Формулювання цілей статті. Вкладена вище проблеми дозволяє сформулювати основну мету даної статті, що полягає у виявленні можливостей щодо розробки науково-педагогічними працівниками власних навчально-методичних матеріалів, придатних для розміщення в навчальному середовищі дистанційних технологій навчання та їх планомірній реалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загалом світова педагогічна практика активно відстоює здобутки дистанційного навчання. Особливих зусиль до цього процесу доклали Дж.Кук, Ф.Мартон, Е.Сканлон, М.Мур та інші. В країнах ближнього зарубіжжя над питаннями розвитку дистанційної освіти працюють відомі вчені А.Андрєєв, А.Поляков, С.Богданова, В.Тихомиров та інші. Активними популяризаторами дистанційної освіти в Україні є низка провідних вчених і педагогів, серед яких В.Олійник, А.Петренко, І.Сандовенко, Л.Волошко Н.Рокосовик, В.І.Кушерець та багато інших. Кількість публікацій, що висвітлюють дистанційне навчання у негативному світлі значно поступається тим, у яких висвітлено його переваги як новітньої, прогресивної педагогічної технології, здатної вплинути на вирішення проблемних питань традиційних освітніх технологій та методик.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наші спостереження показують, що сьогодні чимало викладачів ВНЗ готові до реалізації повномасштабних навчальних засобів у середовищі дистанційного навчання. Переважна більшість вказаних викладачів має підготовлені в електронному вигляді навчально-методичні матеріали дисциплін, що ними викладаються. А це дає змогу з легкістю перенести їх у середовище електронних мереж, забезпечуючи тим самим доступ студентів до навчальної інформації в будь-який час і у будь-якому місці. При цьому навчальна взаємодія може забезпечуватися у найрізноманітніший спосіб (від повідомлень SMS до відеотелефонії типу Skype). Однак, реалізувати вказаний потенціал науково-педагогічний працівник може не завжди, оскільки у нього можуть бути відсутніми: належні технічні знання, підтримка керівного персоналу, власна ініціатива тощо.

За умов сприяння середовища і, особливо, з превалюванням творчої складової діяльності педагога доцільно братися за розробку дистанційного курсу навчальної дисципліни. В окремих випадках можна скористатися роботою допомі-

жного персоналу. Готовий дистанційний курс сприятиме викладачу в його професійній діяльності, що проявлятиметься в такому:

- відпаде необхідність начитування (диктування) текстового матеріалу лекцій, а сама лекція стане інтерактивною;
- з'явиться можливість випереджального ознайомлення студентів з новим навчальним матеріалом;
- через гіперпосилання студенти зможуть ознайомлюватися зі сторонньою навчальною інформацією;
- забезпечуватиметься автоматизація самоперевірки та контролю знань студентів шляхом використання програмних продуктів для розроблення тестових завдань;
- буде присутня можливість поточного коригування навчальних матеріалів тощо.

Однак, слід звернути увагу на те, що впровадження дистанційного курсу підпорядковується певній послідовності дій, що відображається в плані впровадження дистанційного курсу (рис. 1).

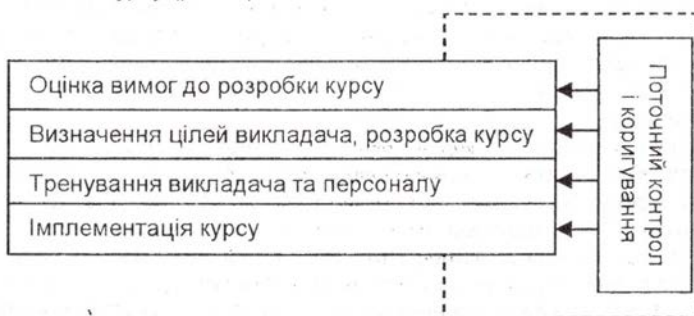

Рис. 1. Етапи процесу планування впровадження дистанційного курсу

1. Оцінка вимог до розробки курсу має складатися з таких самостійних елементів: аналіз змісту курсу; аналіз аудиторії, якій викладатиметься курс; аналіз придатності викладача та допоміжного персоналу для роботи в умовах дистанційного навчання; аналіз обраної технології дистанційного навчання.

Аналіз змісту курсу спрямовується на ідентифікацію змісту навчальних блоків, які мають підвищувати та розширювати можливості навчання завдяки використанню технологій дистанційного навчання. Тут також слід з'ясувати чого саме складно досягти в процесі традиційного викладання і яким чином ці недоліки усунути, використовуючи технології дистанційного навчання. Потенційними дисциплінами для дистанційного навчання мають бути ті, які користуються підвищеним інтересом (попитом) у студентів, але не повною мірою забезпечені викладачами; курси, запитані в різноманітних географічних регіонах; курси, які вимагають консультування з віддаленими експертами; курси, які відповідають особливим потребам особистостей, зокрема для студентів-інвалідів.

Аналіз аудиторії, якій викладатиметься курс, зумовлений тим, що не всі студенти однаковою мірою можуть засвоювати знання через дистанційне навчання. У багатьох випадках студент може отримати позитивну мотивацію до засвоєння знань лише в умовах аудиторної роботи. Крім того, детальному дослідженню

має піддаватися географічне розміщення студентів, їх фізичний стан, технічне оснащення, з яким працює студент, навички читання, писемного мовлення, рівень засвоєності знань.

Аналіз придатності викладача та допоміжного персоналу для роботи в дистанційного навчання зумовлений необхідністю ідентифікації навичок вести заняття, скажімо, перед відеокамерою, присутність якої може привносити певний дискомфорт, перешкоджаючи тим самим процесу навчання. Технічний і допоміжний персонал також мають бути в зоні швидкої досяжності, оскільки від них багато в чому залежатиме безперебійна робота.

Аналіз обраної технології необхідний для остаточного з'ясування можливостей окремих носіїв у процесі викладання конкретних дисциплін. Вибір конкретного носія багато в чому залежить від його змістової частини. Скажімо для викладання іноземних мов важливим компонентом є аудіо складова; навчання через Інтернет є неможливим, коли студент не має доступу до комп'ютера та мережі.

2. Визначення цілей викладача, розробка курсу. Добре структурований курс для дистанційного навчання має в першу чергу відповідати навчальній меті, яку ставить перед собою викладач у контексті навчальних планів і програми дисципліни. За цих умов обрана технологія має являти собою «невидимого помічника». З іншого боку саме технологія має являти собою канал навчання, консультування та інтеракції.

Після визначення мети курсу навчальні матеріали мають бути належним чином оформлені та представлені у відповідності до вимог обраного носія. Інколи необхідно провести пілотне тестування вже готового курсу з метою виявлення можливих недоліків, що може призвести до часткової або й повної переробки. Очевидно, що саме ці завдання вимагають найбільших витрат часу та енергії.

3. Тренування викладача та персоналу. Важливість цього етапу зумовлена тим, що далеко не кожен вправний у аудиторії викладач спроможний з такою ж вправністю та користю для навчального процесу використовувати новітні технічні засоби. Цьому, очевидно, треба вчитися. Разом з тим тренування викладачів і персоналу має забезпечити засвоєння ними важливих технік, серед яких:

- ефективні стратегії впровадження активних форм навчання в малих групах і в індивідуальному навчанні;
- техніки з максимізації інтерактивності у взаємодії викладач-студент, студент-студент;
- успішні підходи у використанні інтегрованих технологій навчання;
- тактика мотивації студентів у дистанційному навчанні;
- інші.

На допоміжний персонал також покладається значна відповідальність. Зокрема, коли студент знаходиться на значній відстані, а зв'язок з викладачем у даний момент неможливий, на допомогу приходить саме представник допоміжного персоналу. Тому дуже важливо, щоб всі представники допоміжного персоналу були задіяні в структурі дистанційного навчання і отримували регулярні інструкції викладача стосовно підтримки навчального процесу. Разом з тим співпраця з допоміжним персоналом важлива як для студентів, так і для викладачів, оскільки часто саме від нього залежить надійна робота складних технічних систем навчання.

4. імплементація курсу. Після проведення тренувань і пілотних випробувань, з метою переконання в тому, що технологія дійсно діє, програма має бути імпле-

ментована. На цьому етапі важливим фактором є включення структурних та інтерактивних елементів, таких як визначення часових проміжків навчання та контролю знань, способів зворотного зв'язку, стимулюючих та інших мотивуючих елементів, здатних забезпечити плідну роботу.

Впродовж усього процесу планування та імплементації дистанційного курсу має здійснюватися постійний контроль та поточне коригування. Пов'язано це з необхідністю своєчасного забезпечення виконання робіт, потребою вилучення питань, що втратили актуальність, розвитком технічних засобів, зміни запитів аудиторії тощо. Разом з тим, результати, отримані в процесі контролю, дозволяють здійснювати виважене планування майбутніх розробок, що сприятиме забезпеченню високої якості освіти, отриманої за допомогою дистанційного навчання

При проектуванні будь-яких навчально-методичних матеріалів, у тому числі для дистанційного навчання, обов'язковим є урахування основних принципів дидактики. В той же час з урахуванням специфіки дистанційного навчання при його проектуванні доцільно використовувати і власні принципи, до яких можуть бути віднесені такі [5].

1. Принцип пріоритетності психолого-педагогічних, соціальних та санітарно-гігієнічних підходів до всіх аспектів дистанційного навчання. Практично даний принцип свідчить, що застосовані в дистанційному навчанні інформаційні, телекомунікаційні та інші технології повинні відповідати дидактичним моделям навчання, враховувати психологію соціальної особистості та гарантувати відсутність шкоди її здоров'ю.

2. Принцип модульного підходу до відбору та конструювання змісту дистанційного навчання, його програмно-методичного забезпечення та організації навчального процесу. Обґрунтованість застосування даного принципу в дистанційному навчанні виходить з низки положень концепцій навчання, теорії модульного навчання тощо.

3. Принцип максимально можливої інтеграції змісту дистанційного навчання. Доцільність такого підходу обумовлюється об'єктивною необхідністю формування у свідомості слухачів цілісних уявлень про світ, системною природою знань тощо. Відмова від предметних навчальних планів на користь інтегрованих - завдання не тільки дистанційного навчання, але й освіти в цілому

4. Принцип формування інформаційного середовища (Web-середовища) відповідно до цілей, завдань та моделей дистанційного навчання. Даний принцип не відкидає можливості свободи пошуку та вибору інформації студентами, але в той же час припускає наявність в освітньому просторі спеціалізованих Web-сайтів.

5. Принцип підготовленості особистості до дистанційного навчання (принцип стартового рівня). Для ефективного дистанційного навчання необхідні не тільки відповідні технології та засоби їх забезпечення, але й особистість з достатньою сильною мотивацією до навчання, що володіє певним обсягом та рівнем знань, вмінь та навичок. Останнє, в першу чергу, стосується вмінь та навичок до самостійної роботи, володіння комп'ютерною та оргтехнікою, засобами зв'язку тощо.

Висновки та перспективи. Отже, дотримуючись вказаних вище принципів, викладач одержує можливість реалізації власного творчого потенціалу через створення окремого навчального продукту для дистанційного навчання. А це, в свою чергу, забезпечуватиме максимальні зручності доступу до навчальних матеріалів і роботи з ними студентів. Крім того, як свідчить практика, викладачі, що

активно застосовують у педагогічній практиці власні Інтернет-опосередковані навчальні матеріали чи повні дистанційні курси навчальних дисциплін посідають і посідатимуть надалі провідні місця у студентських рейтингах і рейтингах навчальних закладів.

Література

1. Юткина Ю. Дистанционное образование: плюсы и минусы. <http://www.distance-learning.ru/db/el/ODD78502474DC002C3256F5C002C1C68/doc.html>
2. Ишков А.Д. Проблема самоорганизации в условиях дистанционного обучения [http // ito. bitpro. ru/2003/III/2/III-2-2275. html](http://ito.bitpro.ru/2003/III/2/III-2-2275.html)
3. Кликунов Н. Д. Системные риски, порождаемые развитием дистанционного высшего образования в России. // Университетское управление: практика и анализ. - 2003. - № 5-6(28). С. 78-80.
4. З положення про дистанційну освіту. Розробка ЦППО / Управління школою, №3 (15), Січень 2003.
5. Олійник В В Дистанційне навчання у післядипломній педагогічній освіті: організаційно-педагогічний аспект / Вип. 1. Дистанційна освіта за кордоном і в Україні / В.В. Олійник. - К.: ЦППО, 2001 — 52 с.

УДК 811. 233: 371. 315

Т.Л.ГРУБА

ІНТЕГРАТИВНА СУТНІСТЬ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ НОВОГО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті порушена проблема формування мовної особистості, уточнено сутність поняття « мовна особистість», представлено її інтегрований характер, окреслено лінгводидактичні напрями формування мовної особистості у контексті нового змісту навчання української мови.

Ключові слова: мовна особистість, інтегрований характер, мовна освіта, зміст навчання.

Аннотация. В статье рассматривается проблема формирования языковой личности уточняется содержание понятия «языковая личность», ее интегрированный характер, очерчиваются лингводидактические направления формирования языковой личности в контексте нового содержания обучения украинскому языку.

Ключевые слова: языковая личность, интегрированный характер, языковое образование, содержание обучения.

Annotation. The article deals with the problem of a language personality formation, the notion «a language personality» has been determined, its integrated character, the linqudidactic directions of language personality formation in the context of new content of Ukrainian language teaching has been lined.

Key words: language personality, integrated nature, language education, content of teaching.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розвитку школи характеризується посиленням уваги до мовної освіти та необхідністю формування мовної особистості, яка б відзначалася мовленнєвою активністю як засобом спілкування, пізнання і впливу високою культурою комунікації.

Проблема формування мовної особистості стала об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, фахівців різних галузей, суміжних з лінгводидактикою: психолінгвістикою (О.Леонтьев, Г.Богін, Ю.Караулов, О. Шахнарович, В. Красних та інш.), лінгвістикою (І.Бодуен де Куртене, Д. Овсяннико-Кули-